

Ksenophanes Oturumu Çıktısı

Ksenophanes Öncesi

Felsefe Tarihi izlencesinde Ksenophanes'in hemen öncesinde Milet Okulu bulunmaktadır. Milet Okulunu felsefe tarihine geçiren (ve hatta felsefenin ortaya çıkışını sağlayan şey); Antik Yunan Dini inancı olan Mitos'tan bağımsız, rasyonel ölçütlere dayanan bir kozmoloji anlayışı geliştirmeleri olmuştur.

Ksenophanes

Ksenophanes, kızgın bir filozoftur. Mitos'un kurucuları olarak tanımladığı Homeros ve Hesiodos'a kızgındır. Onların, ortaya attıkları mitos ile Tanrı kavramını aşağıladığını düşünmektedir.

Mitos Tanrıları; fiziksel olarak insana benzeyen, insan gibi duyan, gören, koklayan, tadan; insanlar gibi ahlaki değerlerle kıyaslanan, iyi veya kötü davranışları bulunan kişilerdir.

Oysa Ksenophanes'e göre Tanrı; (Anaksimandros'un *apeiron*'una benzer şekilde) ne sınırlı ne de sınırsız; yaratmamış ve yaratılmamış; hareket etmeyen ve aynı zamanda durağan olmayan; gören, duyan ama bunları sürdürmek için bedensel ihtiyaçlara gereksinim duymayan, tam anlamıyla salt bir '**akıl ve düşünce**'dir. Kendisinin bir eşleniği, bir benzeri daha yoktur.

Yani aslında, Ksenophanes'in tanrısı; **birdir ve logos'tur**. Evreni hem yaratmıştır hem de yönetmektedir; "**O**" ilahi bir kudrettir.

Ksenophanes bunu, kendisine atfedilen ve Sextus Empricus tarafından aktarılan şu fragmanlarda belirtir:

"Homeros ile Hesiodos yakıştırdı tanrılara her şeyi insanlar arasında utanca neden olan ve yasaklanan: Çalmak, zina etmek ve birbirini kandırmak."

Diğer kişiler tarafından aktarılan fragmanlar:

"Ancak ölümlüler tanrıların doğduğunu, giyindiğini, seslendiğini ve kendilerinininki gibi bedenleri olduğunu düşünüyor."

"Etiyopyalılar <tanrıların> basık burunlu ve kara derili olduğunu; Thrakeliler ise (Trakya) mavi gözlü ve kızıl saçlı olduğunu söylüyor."

"Ancak öküzler ve aslanlar eserler yaratabilseydi; öküzler öküz, aslanlar aslan şeklinde tanrılar çizerdi, kendilerine benzeyen bedenler yaparlardı. Her biri kendine has bir bedensel yapıya sahip olduğundan."

Ksenophanes'in zihnindeki Tanrı tasavvuru ise şu fragmanlar ışığında anlaşılabilir:

“Tanrı birdir, tanrıların ve insanların arasında en büyük olandır. Ne beden yapısı ne de düşüncesiyle benzer ölümlülere.”

“Bütünüyle görür ve duyar ama nefes alıp vermez, o her şeyiyle akıl ve düşüncedir.”

“Tanrı, her şeyin en güçlüsüyse, doğru olan onun tek olmasıdır: *Kendisinden güçsüz başka bir tanrı varsa, o Tanrı değildir; kendisine eşit güçte bir Tanrı varsa, ikisi de en güçlü olmadığı için ikisi de Tanrı değildir; daha güçlüsü varsa, zaten Tanrı o'dur.*”

“Tanrı'nın özü küre biçimindedir.” (*burada bahsedilmek istenen şey; Tanrının, tıpkı bir küre gibi, sınırının olmadığıdır.*)

Yani, tüm bunların sonucu olarak Ksenophanes; Homeros ve Hesiodos aracılığıyla ortaya atıldığını iddia ettiği ve reddettiği Mitos'tan bağımsız, aynı zamanda Anaksimandros'un Kozmoloji telakkisi olarak geliştirdiği *apeiron*'undan bazı parçaları da muhtevasında barındıran bir “*Teo(kozmo)loji*” ortaya koymuştur. Aslında ortaya attığı şey, yalnızca bir teoloji olsa dahi, evreni yaratan bir ve tek Tanrı tasavvuru, kendi içerisinde bu teolojiyi “*Teo(kozmo)loji*” olarak yorumlamayı mecbur kılmaktadır.

Okunan Kitap

